

ISSN:1306-3111
e-Journal of New World Sciences Academy
2008, Volume: 3, Number: 1
Article Number: A0053

NATURAL AND APPLIED SCIENCES
LANDSCAPE ARCHITECTURE

Received: September 2007
Accepted: December 2007
© 2008 www.newwsa.com

Elmas Erdoğan
Filiz Aklanoğlu
University of Ankara
eerdogan@agri.ankara.edu.tr
filiz.aklanoglu@agri.ankara.edu.tr
Ankara-Turkiye

TERMAL TURİZM VE AFYON-GAZLIGÖL ÖRNEĞİ

ÖZET

Yoğun kent yaşamından uzaklaşmak isteyen insanlar, dinlenmek, eğlenmek, farklı yerleri görmek ve farklı aktivitelerde bulunmak için yeni mekanlar ve rekreasyon alanları arayışı içine girmişlerdir. Termal turizm de bu doğrultuda ortaya çıkan ve gelişme gösteren bir turizm türüdür. Son yıllarda hem Dünya'da hem de Türkiye'de termal turizmde hızlı bir gelişim ve içeriğinde değişimler gözlenmektedir. Bu araştırmada; Afyon ili kapsamında termal turizm merkezi olarak ilan edilen merkezlerden biri olan Gazlıgöl, genel anlamda turizm açısından değerlendirilmiş, yörenin potansiyel ve olanakları tanımlanmış, özelde termal turizm açısından değerlendirilerek gelişimini sağlayacak önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Turizmi, Termal Turizm, Kaplıca, Afyon, Gazlıgöl

THERMAL TOURISM AND AFYON-GAZLIGOL CASE STUDY

ABSTARCT

People who wants to be away from crowded urban life, looks for new places and recreational areas to enjoy, rest and to see different places and to involve in different activities. Thermal tourism is one of the tourism types that has being constituted and is developing through this framework. In the last years, it is observed that thermal tourism has a rapid development and changes have been seen in the content of this type of tourism both across the world and in Turkey. In this research, Gazlıgöl which is called a termal tourism center in Afyon City is evaluated in the framework of tourism, potentials and opportunities of the area are identified in general and in a special context by an evaluation in the framework of thermal tourism, suggestions are made for the development of the area.

Keywords: Health Tourism, Thermal Tourism, Spa, Afyon, Gazligol

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Yaşam standartlarının ve sosyal hakların artması, gelir seviyesinin yükselmesi, günlük yaşamın getirdiği tekdüzelik ve stres insanların turizm faaliyetlerinden beklentilerini, turizm ile ilgili tercihlerini ve isteklerini değiştirmektedir. Bunun sonucu olarak bugün artık insanlar, deniz-kum-güneş turizmi yanında diğer alternatif turizm türlerine yönelmektedirler.

İnsanları turizme yönlendiren faktörlerden biri de kuşkusuz sağlıktır. Gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerde sanayileşme ve kentleşmenin ortaya çıkardığı çevre sorunları insanların büyük bir bölümünün sağlıksız ortamlarda yaşamasına neden olmaktadır. Bunun sonucu olarak, insanların özellikle tatil dönemlerinde, doğa ile iç içe, çeşitli eğlence, sağlık, spor ve kültür aktivitelerini içeren etkinlikleri gerçekleştirme yönünde talepleri artmaktadır. İnsanlar son yıllarda bu yöndeki isteklerini karşılayacak ve çok çeşitli olanakları sunan alternatiflere yönelmektedirler.

Doğal kaynaklar temelinde gelişme gösteren ve sağlık turizmi kapsamında ele alınan termal turizm, doğal olarak belirli sıcaklıkta yer yüzüne çıkan ve yararlı mineralleri içeren şifalı su, çamur ve buharın bulunduğu yörelerde, o coğrafi çevreye özgü iklim şartlarında gerçekleşen bir turizm türüdür. Sağlık turizminin önemli bir parçası olan termal turizm ise bugün sağlıklı yaşam ve insan sağlığına önem veren ülkelerin turizm yaklaşımlarında önemli bir yere sahiptir.

Termal suların ve bu kaynakların insan sağlığına iyi geldiği antik dönemlerden itibaren bilinmektedir. Belirli bir yaş ve gelir düzeyine erişildiğinde sağlığın korunması ve rahatsızlıkların giderilmesi amacı, termal turizm talebine önemli bir kaynak oluşturmaktadır. İnsanların hem tedavi hem de tatil ihtiyaçlarını birlikte karşılama amacı ile doğanın tedavi edici özelliğinden yararlanma yolunu tercih etmesi termal turizminin ortaya çıkmasının başlıca nedenlerinden biri olmuştur.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Termal kaynaklar yönünden Türkiye, dünyanın en zengin ülkeleri arasında yer almaktadır. Hem zengin termal kaynakların olması hem de termal turizmin yıl boyu (mevsimlere bağımlı olmadan) gerçekleştirilebilmesi ve çok geniş uygulama alanı olmasına rağmen Türkiye’de termal turizm tam anlamıyla uygulanamamaktadır.

Bu çalışmada; termal turizm kavramı açıklanarak termal turizmin avantajları, Dünya ve Türkiye’deki durumu ile Afyon’daki durumu belirlenmiştir. Gazlıgöl örneğinde ise termal turizmin gelişmesi ve tam anlamıyla uygulanması ayrıca diğer turizm türleriyle entegre olabileceğini sağlayacak öneriler geliştirilmiştir.

3. TERMAL TURİZM (THERMAL TOURISM)

Termal turizm veya kaplıca turizmi, termomineral su banyosu, içme, inhalasyon, çamur banyosu gibi çeşitli türdeki yöntemlerin yanı sıra iklim kürü, fizik tedavi, rehabilitasyon, mekanoterapi, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerin birleştirilmesi ile yapılan tedavi (kür) uygulamalarının yanı sıra termal suların eğlence ve rekreasyon amaçlı kullanımı ile meydana gelen turizm türü olarak tanımlanmaktadır. Bu uygulamaların yapıldığı tesislere ise "termal kür merkezi" veya "kaplıca tedavi merkezi" denilmektedir.

Termal tedavi; mineralize termal suların gaz ve çamurlar ile çevresel iklim faktörleri bileşenleri kullanılarak insan sağlığı üzerinde olumlu bir etki yaratmak amacıyla uzman bir sağlık ekibi yardımıyla yapılan bir tedavidir (Göksu 2002).

Termal turizm, termal su ile sadece her gün 2-3 defa banyo yapmak değildir. Termal turizmde amaç; termal suyun tıbben belirlenmiş

endikasyon (şifa) özelliği ile uzman doktor denetiminde etkin ve uygun tedavinin yanı sıra; dinlenme, rekreasyon, eğlence, spor gibi özellikle insan sağlığını korumak, zinde kalmak amacıyla sağlıklı bir yaşam ortamı sunmaktır. Bu durumda termal su kullanacak termal tesisler ne bir hastane, ne bir klinik ne de bir hamamdır. Termal turizmi oluşturan ana unsurlar olan doğa güzelliği, güneş, temiz hava, uygun iklim ile birlikte termal suyun özelliklerinin doğru kullanımı sayesinde insan sağlığı ve turizm olgularını birleştirmektedir.

3.1. Termal Turizmin Avantajları (Advantages of Thermal Tourism)

Özellikle deniz kıyısında bulunan termal kaynaklar, turizm çeşitliliği açısından daha önemli avantajlar sağlamakta, diğer turizm alternatifleri ile entegre olma üstünlüğüne sahip olmaktadır. Dağcılık ve ormancılık aktivitelerinin gerçekleştirilebileceği bölgelerde bulunan termal kaynaklar ise sundukları çevre ve doğa kullanımı olanakları ile farklı çekici unsurlara sahip olmaktadır. Kültür turizmine kaynak oluşturan kültürel ve tarihi değerlere sahip çevrelerde yer alan termal kaynaklar ise sağlık, kültür ve kongre turizmi olanaklarını bir arada ve yıl boyu sunan yöreler olmaktadır. Termal turizmin diğer turizm türlerine göre sağladığı olanaklardan bazıları;

- 12 ay boyunca turizm imkanı sunması,
- Tesislerde yüksek doluluk oranına ulaşılması,
- Yüksek oranda istihdam oluşturmaları,
- Diğer alternatif turizm türleri ile kolayca entegrasyonunun sağlanarak bölgesel dengeli turizm gelişiminin sağlanması,
- Termal tesislerde insan sağlığını iyileştirici aktivitelerin yanı sıra dinlenme ve eğlenme imkanlarının bulunması,
- Termal turizmde tesislerin maliyetini hızlı bir şekilde geri ödeyen, karlı ve rekabet gücüne sahip yatırımlar olmasıdır (Anonim 2007).

3.2. Dünya’da ve Türkiye’de Termal Turizm (Thermal Tourism in the World and in Turkey)

Bugün Dünya’da birçok ülkede termal turizmin insan sağlığında önemli bir yeri olduğu bilincine varılmış ve bu nedenle termal turizm olgusu gereken önemi kazanmıştır. Termal turizm amacıyla Almanya ve Macaristan’a yılda 10 milyon kişi, Rusya’ya 8 milyon kişi, Fransa’ya yaklaşık 1 milyon, İsviçre’ye 800 bin kişi gitmektedir. 126 milyon nüfusu olan Japonya’nın Beppu şehrine 13 milyon kişi sadece termal turizm amaçlı olarak gitmektedir.

Avrupa’da birçok tedavi edici kaplıca merkezi bulunmakta ve bunlar arasında Almanya, Fransa, İsviçre, İtalya, Yunanistan, Rusya, Macaristan ve Çek Cumhuriyeti gibi ülkeler en etkin merkezler olarak işlev görmektedir (Anonim 2007).

Termal turizm, Avrupa ülkelerinden Almanya’da önemli bir sektör haline gelmiştir. 263 adet resmi belgeli termal merkezi bulunan Almanya’da tesislerin toplam yatak kapasitesi 750 bindir. Almanya’nın Stuttgart kentinde bulunan Das Leuze Kaplıca ve Rekreasyon Tesislerini yaz aylarında günde 8000 kişi ziyaret etmektedir. Bu rakam, yıllık ortalama 3000 kişi/gün olmaktadır.

Çek Cumhuriyeti ve Slovakya’da son yıllarda çok gelişmiş tedavi edici kaplıca merkezleri kurulmuştur. İki ülkede 60 tedavi edici termal turizm merkezi bulunmakta olup yılda 500 bine yakın hastaya tedavi hizmetleri verilmektedir.

Ayrıca, Fransa’da 104, İspanya’da 128 adet ve İtalya’da ise 360 civarında termal tesis bulunmaktadır. Rusya’da çok sayıda kür merkezi bulunduğu ve yılda 8 milyon turist geldiği bilinmektedir.

Japonya'da 1500 adet kaplıcada 100 milyon geceleme kapasiteli termal turizm yapılmaktadır. Beppu'da 1000 litre/saniye jeotermal su termal turizm amaçlı kullanılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Arkansas Eyaleti'nde ise 55 bin kişinin yararlanacağı termal tesislerin yapılmış olduğu, Hawai'de ise turizmi 12 aya yaymak için termal sulardan yararlanılarak yeni kurulan tesisler ile termal turizm ağırlıklı uygulamalara başlandığı bilinmektedir (Anonim 2007).

Türkiye jeotermal kaynak zenginliği ve potansiyeli açısından Dünyada ilk yedi ülke arasında olup, Avrupa'da ise birinci sırada yer almaktadır. Türkiye'nin termal suları, hem debi ve sıcaklıkları hem de çeşitli fiziksel ve kimyasal özellikleri ile Avrupa'daki termal sulardan daha üstün niteliklere sahiptir. Türkiye'nin termal suları, doğal çalkışlı ve bol su verimli, eriyik maden değeri yüksek, kükürt, radon ve tuz bakımından zengin kaynaklardır. Dolayısı ile farklı sağlık sorunları için farklı alternatif termal kaynak söz konusudur. Türkiye'de sıcaklıkları 20°C'nin üzerinde, debileri ise 2-500 lt/sn arasında değişebilen 1500'den fazla termal kaynak bulunmaktadır.

Türkiye'de termal kaynakların mevcut potansiyeline rağmen termal turizm 1980 yıllarına kadar yerel ölçekte kalmış, kaplıcaların bölgeler arası ve uluslar arası turizme açılması için modern konaklama tesislerinin yapımı gecikmiştir (Doğaner 2001).

Türkiye'de 46 ilde 190 civarında kaplıca tesisi bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan termal turizme yönelik turizm yatırım belgesi almış 10 tesisin yatak sayısı 2.461, turizm işletme belgesi almış 30 tesisin yatak sayısı ise 8.562'dir. Yaklaşık olarak 16.000 yatak kapasiteli 156 tesis ise yerel idare tarafından belgelendirilmiştir (Anonim 2007).

Türkiye'de yenilenebilir özelliğe sahip olan jeotermal kaynakların daha etkin ve verimli kullanmasına yönelik olarak geleneksel kaplıca kullanımından farklı bir anlayış ve yaklaşım geliştirilmeye çalışılmaktadır. Termal turizmin geliştirilmesi yönünde kür parkı, kür merkezi ve konaklama entegrasyonunu sağlayan tesisleri bünyesinde bulunduran uluslar arası standartlara sahip nitelikli tesislerin sayısı ile birlikte, turizm geliri ve turist sayısının arttırılması hedeflenmektedir. Bu nedenle sağlık turizmi ve termal turizme yönelik çalışmalar, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın turizmin çeşitlendirilerek ülke geneline yayılması politikası içinde önemli bir yer tutmaktadır.

Kültür ve Turizm, Koruma ve Gelişim Bölgesi ile turizm merkezlerinin saptanmasında; Türkiye'nin doğal, tarihi, arkeolojik ve sosyo-kültürel turizm değerleri, termal, kış, av ve su sporları ve sağlık turizmi ile mevcut diğer turizm potansiyeli dikkate alınmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından termal alanların koruma-kullanma dengesi çerçevesinde planlanması hedeflenmekte ve bu çalışmalara öncelik verilmektedir.

Sağlık turizmi ve termal turizmin geliştirilmesi amacı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından başlatılan "Termal Turizm Kentleri Projesi" kapsamında Türkiye'deki jeotermal potansiyeller dikkate alınarak bölgesel olarak yeni alanlar belirlenmiştir. Türkiye'de diğer turizm türleri ile entegre olabilecek ve destinasyon oluşturabilecek kapasiteye sahip olan öncelikli geliştirilecek bölgeler:

- Güney Marmara Termal Turizm Bölgesi (Çanakkale, Balıkesir, Yalova)
- Frigya Termal Turizm Bölgesi (Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak, Eskişehir, Ankara)
- Güney Ege Termal Turizm Bölgesi (İzmir, Manisa, Aydın, Denizli)

- Orta Anadolu Termal Turizm Bölgesi (Yozgat, Kırşehir, Nevşehir, Niğde)
- olarak belirlenmiştir.

Bu kapsamda jeotermal kaynak potansiyelinin belirlenmesi ve buna bağlı olarak belirlenecek öneri alanlarda mülkiyet araştırmasının yapılması, altyapı imkanlarının saptanması, alternatif turizm türleriyle ilişkilendirilmesi ve bunların sonucunda da termal amaçlı gelişim stratejilerinin belirleneceği araştırma raporu, il termal master planı ve bölge termal master planı hazırlanarak belirlenen alanlarda çevre düzeni planlarının hazırlanması Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Türkiye Kalkınma Bankası aracılığı ile hizmet alımı şeklinde yapılmaktadır (Anonim 2007).

4. MATERYAL VE YÖNTEM (MATERIAL AND METHOD)

Araştırmanın ana materyali çalışma alanı olarak seçilen; Afyon'un İhsaniye ilçesi sınırları içinde yer alan, Gazlıgöl Beldesi'ndeki Gazlıgöl Termal Turizm Merkezi'dir. Bunun yanında turizm, termal turizm ve yöre ile ilgili her türlü literatür verisi de materyal olarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada; termal turizm kavramından yola çıkılarak Dünya'da ve Türkiye'de termal turizmin mevcut durumu ortaya konmuştur. Afyon, Gazlıgöl'de yapılan etüt-analiz çalışmaları ile mevcut durum saptanmış, Afyon'un termal turizm özellikleri belirlenmiştir. Gazlıgöl'ün genel özellikleri ve termal turizm potansiyeline değinilmiş, araştırma bulguları ve veriler sentezlenerek termal kaynakların uzun süreli kullanımını ve Gazlıgöl'de termal turizmin gelişimini sağlayacak öneriler geliştirilmiştir.

5. AFYON'DA TERMAL TURİZM (THERMAL TOURISM IN AFYON)

Afyon, Türkiye'nin coğrafi bölgelerinden üçü üzerinde (Ege, Akdeniz, İç Anadolu) yer alan bir ildir. Önemli merkezleri birbirine bağlayan kara ve demiryolları Afyon'dan geçmektedir. Bu özellikleri nedeni ile Afyon (Şekil 1), yolların kesiştiği, bölgelerin birbirine bağlandığı bir odak, merkez konumundadır (Anonim 2006).

Şekil 1. Afyon'un konumu
(Figure 1. Location of Afyon)

Afyon, tarihi ve kültürel zenginliklerinin yanı sıra doğal kaynaklar yönünden de zengin bir turizm potansiyeline sahiptir. Özellikle zengin jeotermal kaynaklara sahip olan Afyon'da son 10 yılda termal turizm alanında önemli gelişmeler izlenmektedir. Afyon'daki termal kaynaklar, Turizm Bakanlığı'nın "Dört Mevsim Turizm Projesi" çerçevesinde gerek ülke ölçeğinde gerekse Dünya ölçeğinde tanınmaya başlamıştır.

Termal su kaynakları, turizm kapsamında Afyon'un lokomotif sektörlerinden biridir. Afyon'da bulunan kaplıcaların tamamı 17.10.1993 tarih ve 21700 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile Turizm Merkezi ilan edilmiştir. Söz konusu karar ile Afyon'da, Turizm Bakanlığı tarafından Turizm Merkezi olarak ilan edilen bölgeler (Şekil 2):

- Gazlıgöl Termal Turizm Merkezi
- Sandıklı-Hüdayi Termal Turizm Merkezi
- Ömer-Gecek Termal Turizm Merkezi
- Bolvadin-Heybeli Termal Turizm Merkezi'dir (Anonim 1996).

Afyon'da toplam 1.350 hektarlık alanı kapsayan termal turizm amaçlı tesislerin imar planları yaptırılmıştır. Termal turizm alanları aynı zamanda **II. Derecede Doğal Sit Alanı** olarak ilan edildiğinden, hazırlanan imar planları revizyona tabii tutulmuş, 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planı ve 1/5.000 ölçekli nazım imar planları hazırlanarak, Eskişehir Koruma Kurulu kararı ile kabul edilmiş ve 1/1.000 ölçekli uygulama imar planları Turizm Bakanlığı tarafından yeniden yapılmaya başlanmıştır.

Şekil 2. Afyon'daki termal turizm merkezleri ve Gazlıgöl termal turizm merkezi
(Figure 2. Thermal tourism centers in Afyon and Gazlıgöl thermal tourism center)

5. GAZLIĞÖL'DE TERMAL TURİZM POTANSİYELİ (THERMAL TOURISM POTENTIAL OF GAZLIĞÖL)

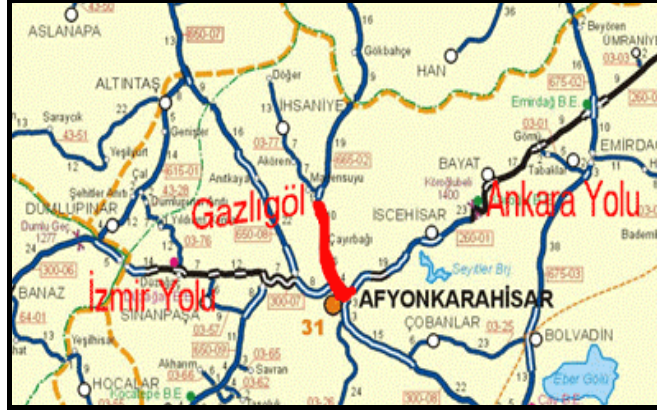
Gazlıgöl Termal Turizm Merkezi: Afyon-Gazlıgöl, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanununa göre "Turizm Merkezi" olarak ilan edilmiştir. **Gazlıgöl Termal Turizm Merkezi'nin** (Şekil 2) büyüklüğü, 373 hektardır. Afyon Belediyesi tarafından işletilmekte olan kaplıcanın yanı sıra özel işletmeler de bulunmaktadır.

Gazlıgöl için 1997 yılında yapılan 1/5.000 ölçekli nazım imar planı ve 1/1.000 ölçekli uygulama imar planları onaylanmıştır. Mevcut yatak kapasitesi 1.000 iken planda yatak kapasitesinin 1950 olması öngörülmüştür.

Konum: Gazlıgöl Kaplıca alanı, Afyon İli'ne bağlı İhsaniye İlçesi, Gazlıgöl Beldesi'nde yer almaktadır. Afyon'un kuzeyinde, kent merkezine 21 km mesafede olan Gazlıgöl Afyon-Eskişehir karayolu üzerinde bulunmaktadır.

Ulaşım: Gazlıgöl termaline, hem karayolu (Afyon-İhsaniye) hem de demiryolu ile (Afyon-Kütahya-Eskişehir) ulaşım (Şekil 3) sağlanabilmektedir. Hava yolu ile ulaşımında en yakın havaalanı olarak

Afyon kent merkezine yaklaşık 170 km mesafedeki Isparta, Süleyman Demirel Havaalanı'ndan ulaşım sağlanmaktadır. Ayrıca yaklaşık 233 km uzaklıktaki Ankara Esenboğa Havaalanı'ndan da yararlanılabilmektedir (Anonim 2001).

Şekil 3. Gazlıgöl ulaşım haritası
(Figure 3. Access map of Gazlıgöl)

İklim Özellikleri: Kaplıca alanı yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlı tipik İç Anadolu iklim özelliği göstermektedir.

Tarih: Gazlıgöl'de bulunan maden suları ve jeotermal suların, kullanımını Frig Uygarlığı dönemine kadar uzanmaktadır. Frigya Salutaris'in (Şifalı Frigya) şifa kaynağı sayılan sıcak suları, efsaneye göre ilk kez Frig kralının kızının Gazlıgöl kaplıcasında bulunan termal su kaynağına girerek vücudunu kaplayan çıbanların iyileşmesiyle insanlara şifa dağıtmaya başlamıştır. Bu nedenle Frig Kralı Midas'ın bölgede hamamlar inşa ettirdiği bilinmektedir (Uyan 2004).

Gazlıgöl Beldesi'nde bulunan Kızılay maden suyu, 5 bin yıldır şifa verici özelliği ile ön plana çıkmış ve sağlık amaçlı kullanılmıştır. Roma döneminden kalan hamamların bazıları yörede halen kullanılmaktadır. Osmanlı döneminde ise başta Fatih Sultan Mehmet olmak üzere pek çok padişahın, maden sularından yararlandığı, üstelik bu suları birçok güçlüğü rağmen İstanbul'a getirdikleri bilinmektedir. Kızılay Maden Suyu 1923 yılında Eskişehir-İzmir demiryolu hattı yapımında çalışan Fransız mühendisler tarafından Ankara'ya götürülerek tanıtılmıştır. Maden suyu fabrikası ise 1926 yılında Atatürk'ün isteğiyle Kızılay Derneği'ne gelir getirmesi amacıyla kurulmuştur (Anonim 1999).

Termal Suyun Özellikleri: Kimyasal sınıflandırmasının; bikarbonat, sodyum, karbondioksit ve hidrojen sülfürlü olarak yapıldığı Gazlıgöl kaplıcası suyunun içinde klorür, iyodür, bromür, florür, sülfat, nitrat, nitrit, hidrofosfat, karbonat, hidroarsenat gibi iyonların yanı sıra serbest karbondioksit ve serbest kükürtlü hidrojen gazları da bulunmaktadır. Ayrıca suyun sıcaklığı 64°C, radyoaktiviteleri Rn 0,2 ile 0,29 eman arasında değişmekte olup, pH değeri ise 6,9'dur (Anonim 2001). Jeotermal alan içersinde, sıcaklıkları 31-700°C arasında ve debileri 2-3 L/sn arasında değişen 14 adet sıcak su kaynağı bulunmaktadır. Bunlar Gazlıgöl'ün doğusu ile Alçın Çayı arasında yer almaktadır (Yılmaz 1999).

Tedavi Özellikleri: Gazlıgöl termal sularından özellikle içme ve banyo tedavisi amacıyla yararlanılmaktadır. Romatizma, kalp ve dolaşım sistemi, böbrek ve idrar yolları, karaciğer, safra kesesi, sindirim sistemi, metabolizma bozuklukları, kemik ve kireçlenme ve cilt hastalıkları gibi hastalıkları tedavi ettiği belirtilmektedir (Anonim 2001).

Turizm Yatırım ve İşletmeleri Yönetmeliğine göre; termal suların kaplıçalarda kullanımı için kaynakta öncelikle MTA'nın onayladığı hidrojeoloji raporu ve Sağlık Bakanlığı'nın termal suyun fiziksel ve kimyasal analizini yaparak insan sağlığı için tedavi edici özelliğinin belirlenmiş olması gerekmektedir (Doğaner 2001).

Termal kaynakların hangi hastalıklara iyi geldiğinin bilinmesi ve insanların termal turizm konusunda bilinçlenmeye başlamaları olumlu gelişmelerdir.

Termal Tesisler: Gazlıgöl'de bulunan kaplıcalar, Afyon Belediyesi tarafından işletilmekte olup ayrıca özel işletmeler de bulunmaktadır. Kaplıca alanında T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından *Kaplıca Tesisleri İşletme İzin Belgesi* bulunan tesis bulunmamaktadır.

Mevcut tesisler içinde en fazla kapasiteye sahip olan ve geçmişte de termal amaçlı kullanılan yapı, tarihi Roma Hamamı'dır. Bu hamam Afyon Belediyesi tarafından işletilmektedir. Yakın zamanda bugünün koşullarına göre daha uygun ve cazip hale getirilerek, basit kaplıca işletmesi niteliğinden çıkmış, hizmet alanı genişletilmiş ve turizme açılmıştır. Gazlıgöl turizm alanında yapılan otel ve motel türü işletmelerle birlikte kamuya ait termal misafirhaneler ve termal turizme olanak sağlayan ve gerekli servislere sahip toplu konutlar, bu yörenin turizm açısından potansiyelini ve önemini arttırmaktadır.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND SUGGESTIONS)

Türkiye'de termal sulardan Hititler döneminden itibaren yararlanıldığı bilinmektedir. 1982 yılında çıkarılan Turizm Teşvik Kanunundan sonra ilan edilen turizm merkezleri kapsamına kaplıcalar da alınmıştır. Turizm merkezi olan kaplıcaların imar planları yapılarak termal turizm yönünden gelişmeleri sağlanmıştır. Geleneksel kaplıca tedavisi veya hamam ihtiyacı için kullanılan kaplıcalar, bugün yaşanan gelişim sürecine girerek termal tedavi, rehabilitasyon ve spa merkezleri haline dönüşmeye başlamıştır.

Turizm ve tedavi amaçlı olarak Afyon'da termal turizme, yılın 12 ayında yoğun bir talep bulunmakta ve mevcut kapasite bu talebi karşılayamamaktadır. Mevcut termal potansiyelinin yeterince değerlendirilebilmesi için öncelikle Türkiye'deki termal turizm anlayışının değişmesi kaçınılmazdır. Termal suların sadece banyo amaçlı kullanımı dışında insan sağlığı, zindelik, rekreasyon, eğlenme, dinlenme ve spor aktivitelerine olanak sağlayacak tesislerin yer alması ve en önemlisi bütün yıl boyunca hizmet sunması gerekmektedir.

Bu amaçla Gazlıgöl'de termal turizmin gelişmesi için;

- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından geliştirilen termal turizmde kısa, orta ve özellikle uzun vadeli hedefler ile Gazlıgöl için geliştirilecek hedeflerde paralellik sağlanmalıdır.
- Gazlıgöl'de yapılacak termal tesislerde, gerek fiziki şartlar, gerekse personel, malzeme, donanım gibi konularda standartlar sağlanmalıdır. Gazlıgöl Termal Turizm Merkezi için yapılan imar planında yatak kapasitesinin 1950 olması hedeflenmiştir. İdeal bir termal kompleksinin konaklama, kür merkezi ve kür parkı birimlerinin entegrasyonundan oluşması gerekmektedir. Yatak kapasitesi arttırılırken tesislerin içinde bulundurduğu birimlerin de eksiksiz olması gerekmektedir. Çünkü gerek Afyon gerekse Gazlıgöl'deki termal tesislerin büyük bir bölümü hamam şeklindedir. Bu da termal turizmi olumsuz etkilemektedir.
- Ayrıca termal suların fay hatlarına bağlı olarak çıkması nedeni ile aktif deprem hatları üzerinde bulunduğu dikkate alınarak termal tesislerin depreme dayanıklı olması gerekmektedir. Bu kapsamda mevcut binalar ile ilgili analiz çalışmaları yapılmalı;

gerekli ise mevcut yapı stoku rehabilite edilmeli ve yeni inşa edilen binalar ise uygun standartlarda olmalıdır.

- Termal turizmin, diğer turizm çeşitleri gibi (kıyı turizmi, yayla, turizmi, kış turizmi gibi) belirli zamanları kapsamaması (mevsimlere bağlı olmaması) ve yılın tamamında hizmet sunması en büyük üstünlüğü sağlamaktadır.
- Termal turizmin geliştirilebilmesi için ulaşılabilirlik çok önemlidir. Çünkü bu hizmetten yararlanmak isteyen yerli ve yabancı turistlerin büyük bir kısmı üçüncü yaş grubuna dahildir. Bu nedenle termal tesisler ile havaalanının yakın olması çekiciliği arttırıcı faktördür.
- Konumu nedeniyle Gazlıgöl, ulaşılabilirlik açısından avantajlı durumdadır. Gazlıgöl'e karayolu ve demiryolu ile ulaşım rahatlıkla sağlanırken hava ulaşımı Ankara ve Isparta'dan sağlanmaktadır. Bu durum sadece yurtdışından gelenler için değil aynı zamanda yurt içinden gelen turistler için de ulaşımı güçleştirmektedir. Bu nedenle hava ulaşımının rahatlıkla sağlanması için Afyon'a havaalanı yapılması uygun bir çözümlenebilecektir.
- Gazlıgöl'de alt yapı (yol, enerji ve çevre sağlığı) konularında gerekli yatırımlar tamamlanmalıdır.
- Türkiye'de sağlık turizminin ana eksenini termal turizm olsa da, dünyada termal turizm, SPA (Latince "Salus Per Aquam"; "su ile gelen iyilik" anlamına gelmektedir) olarak adlandırılan daha geniş bir turizm türünün bir parçası olarak kabul edilmektedir. Türkiye'de ise termal turizm haricindeki diğer SPA aktiviteleri hızla gelişmektedir. Gazlıgöl'de de SPA aktiviteleri etkinlik kazanmaktadır. Bunun yanı sıra termal turizm ile SPA aktivitelerinin birlikte ele alınarak gelişmesi sağlanmalıdır. Böylece ziyaretçilerin daha uzun süre konaklamaları, geleneksel termal aktivitelerin yanı sıra güncel sağlık uygulamalarının da seçenek olarak sunulması sağlanacak ve gerçek anlamıyla kapsamlı ve alternatif bir termal turizmin gerçekleştirilmesi mümkün olacaktır.
- Diğer turizm türleri ile entegre olabilecek ve destinasyon oluşturabilecek kapasiteye sahip olan öncelikli geliştirilecek bölgeler arasında yer alan "Termal Turizm Kentleri Projeleri"nden olan Frigya Termal Turizm Bölgesi kapsamında Afyon, Gazlıgöl'de bu proje kapsamında değerlendirilmelidir. Böylece 14-21 günlük geceleme amacı ile gelen turistlerin yakın çevre ile bağlantısını sağlayacak zaman ve aktivite imkanları artacaktır. Bu amaçla el sanatları, geleneksel ürünler ve kültürel özelliklerin tanıtımı sağlanmalıdır.
- Termal turizm, diğer turizm çeşitleri ile çok kolay entegre olabilen bir turizm türüdür. Gazlıgöl özelinde ise termal turizm kolaylıkla kültür turizmi ve inanç turizmi ile entegre edilebilecek niteliktedir. Bu amaçla kültür turizmi için; İhsaniye İlçesi'ndeki Döğeri Ören Yeri, Kayıhan Kasabası Göynüş Vadisi Ören Yeri, Ayazini Köyü Ören Yeri (Metropolis), inanç turizmi için yine İhsaniye İlçesi'ndeki Ayazini Kilisesi ve Ana Tanrıça Kübele adına yapılmış olan açık hava tapınakları birlikte ele alınmalıdır. Bu amaçla alternatif turlar düzenlenmeli ve tanıtım amaçlı broşürler hazırlanarak tur programları kapsamına alınmalıdır. Bu kapsamda alternatif turizm olanakları ile turistlerin Gazlıgöl'de daha uzun süre kalmaları sağlanabilecektir.
- Termal kaynaklardaki en önemli sorun kaynak alanlarının korunması ve hava, su, gürültü kirliliği sonucu oluşan çevre

sorunlarıdır. Termal kaynakların sürdürülebilir olması ve etkin bir şekilde kullanılması için koruma-kullanım dengesi gözetilerek yıl içine yayılmış alternatif turizm yaklaşımları ile zenginleştirilmiş bir termal turizm yaklaşımı benimsenmelidir.

- Termal turizmin gelişmesi için en önemli koşul, tanıtımın doğru ve etkin bir şekilde yapılmasıdır. Gazlıgöl'ün termal turizm ile ön plana çıkabilmesi için hem yurt dışında hem de yurt içinde yörenin potansiyel kaynaklarının tanıtımına ağırlık verilmelidir.
- Gazlıgöl'de termal turizmin gelişmesi ile hem Gazlıgöl'de hem de yakın çevresinde ekonomik, sosyal ve kültürel yönlerden gelişme sağlanacağı kesindir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Anonim, (1996). Afyon İli Raporu. <http://ekutup.dpt.gov.tr/iller/afyon/1996.pdf> internet adresinden alınmıştır.
- Anonim, (1999). Bizim Gazete web sayfası, <http://www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/anadolununsesi/219/and1.htm> internet adresinden alınmıştır.
- Anonim, (2001). Afyon 2001 Yıllığı. 6. Bölüm: Turizm: Termal Kent Afyon. Afyon: Afyon Valiliği Yayını.
- Anonim, (2006). Afyonkarahisar Belediyesi Stratejik Planı 2006-2009 Dönem. Afyon: Afyon Belediyesi Yayını.
- Anonim, (2007). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı web sayfası, <http://www.kultur.gov.tr> internet adresinden alınmıştır.
- Doğaner, S., (2001). Türkiye Turizm Coğrafyası. Kaplıca Turizmi, İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Göksu, Y.Z., (2002). Mevsimselliğin Azaltılması ve Turizmin Çeşitlendirilmesi Termal Turizm (Sağlık Turizmi), II. Turizm Şurası. Ankara, Bildiriler Kitabı, ss:17-22.
- Uyan, M., (2004). Anadolu'nun Kilidi Afyon. Afyon'da Ulaşım, Haberleşme ve Turizm, Afyon: Afyon Valiliği Yayını.
- Yılmaz, Ö., (1999). Jeotermal Enerji ve Afyon'da Kullanımı. Afyonkarahisar'da Jeotermal Alanlar ve Kullanımı, Afyon.